

Otázka: Správní, trestní, evropské právo a správní řízení

Předmět: Základy společenských věd

Přidal(a): pavlikovav

PRÁVNÍ ODVĚTVÍ: SPRÁVNÍ PRÁVO, SPRÁVNÍ ŘÍZENÍ, TRESTNÍ PRÁVO, EVROPSKÉ PRÁVO

Správní právo

- jedno z odvětví českého veřejného (zajišťující obecné zájmy) práva
- souhrn právních norem českého právního řádu, které upravují veřejnou správu (představuje její činnost a organizaci) → jde o vztahy vznikající mezi jejími nositeli a adresáty
- „právo každodenní činnosti“ → každý občan se s ním setká častěji než s kterýmkoli jiným právem

Prameny správního práva

- Ústava České republiky č. 1/1993 Sb.
- Zákon o obcích č. 128/2000 Sb. (obecní zřízení), zákon o krajích č. 129/2000 Sb., zákon o Policii ČR č. 273/2008

Veřejná správa

Vztahuje se k oblasti veřejnoprávních vztahů. Je zřizována státem ke správě věcí veřejných ve veřejném zájmu. Její orgány (výkonná a zákonodárná moc) jsou zpravidla voleny občany v souladu s pravidly stanovených právním řádem.

Orgány veřejné správy:

Výkonná moc: – prezident ČR, vláda ČR (Ministerstva – dopravy, financí, kultury, obrany, vnitra a další), státní zastupitelství ČR

Zákonodárná moc: Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, Senát Parlamentu ČR

Úkoly veřejné správy:

- ochrana veřejného pořádku
- bezpečnost a obrana státu
- zahraniční politika
- hospodářská politika
- sociální, zdravotní a školská sféra.

Působnost a pravomoc orgánů veřejné správy:

Veřejnou správu vykonávají orgány veřejné správy, které mají své působnosti a pravomoci. *Působností* se rozumí nejčastěji věcný okruh činností orgánu ve veřejné správě (školství, zdravotnictví), ale může se také vymezit místem (regionem), kde je správa vykonávána. Pokud jde o *pravomoci* orgánů veřejné správy, je možno konstatovat, že nejsou vždy stejné a jsou jednotlivým orgánům přiznávány právním řádem podle potřeby. Pravomoc i působnost orgánu veřejné správy jsou dány zákonem.

Subsystemy veřejné správy:

- Samospráva
- Státní správa

1) Samospráva:

Samospráva je způsob určitého celku, kdy daný subjekt o alespoň některých svých záležitostech rozhoduje sám autonomním způsobem, tedy „spravuje se sám“. Samospráva je uskutečňovaná jinými veřejnoprávními subjekty. S. je spojována se subjekty obchodního charakteru označovanými jako veřejnoprávní korporace.

a) **územní** – zájem určitého územního společenství (teritoriální a personální prvek)

b) **zájmová** – zájem společenství, které si samo upravuje činnosti v mezích zákona (komory advokátů, soudců, lékařů)

2) Státní správa

Státní správa je veřejná správa uskutečňovaná vládou – nezastupitelná část veřejné správy. Je tedy podstatou a způsobem realizace státní moci. Výkon státní správy je svěřen orgánům státní správy.

Státní správa plní dvě základní funkce:

- aplikace zákonů, rozhodování o právech a povinnostech fyzických i právnických osob při výkonu správy
- provádění státní politiky a sledování státních zájmů.

Orgány státní správy a příklady jejich konkrétní činnosti:

- Celní správa – správa cel a některých daní
- Finanční úřady – vybírají poplatky, odvody, úhrady, pokuty a penále
- Česká správa sociálního zabezpečení – důchody, nemocenská
- Úřady práce – nezaměstnanost, pracovní nabídky
- Živnostenské úřady – vydávání živnostenského listu, udělování koncesí
- Katastrální úřady – evidence nemovitostí a věcných práv k nim, zeměměřický činnost
- Stavební úřady – vydávají územní rozhodnutí a souhlas
- Matriční úřady – narození, uzavírání manželství (i registrované), úmrtí
- Česká inspekce životního prostředí – stanovuje poplatky v ochraně ovzduší a vody, řeší

havárie a jejich prevenci, vydává souhlasy s umístěním staveb

- Česká národní banka – péče o cenovou stabilitu, vydává bankovky a mince

Správní řízení

- zákonem upravená činnost, která směřuje k rozhodování o právech a povinnostech účastníků správně-právních vztahů a k realizaci prostředků správního donucení
- postup správního orgánu, jehož účelem je vydání rozhodnutí, kterým se v určité věci zakládají, mění nebo ruší práva či povinnosti jmenovitě určené osoby (definice podle správního řádu)
- správní řízení například o: sociálních dávkách, stavebních věcech, typicky o vydávání územních rozhodnutí a stavebních povoleních, přestupcích – např. v silničním provozu, záborů veřejných prostranství, vydávání občanských průkazů a cestovních dokladů, daních a správních poplatcích, registraci občanských sdružení

Zásady správního řízení :

1. Zásada legality a zásada oficiality: Správní úřad jedná ve správním řízení jen na základě zákonného zmocnění a z úřední povinnosti.
2. Zásada písemnosti: Všechny podklady pro rozhodnutí musejí být zachyceny v písemné podobě a musejí být součástí spisu.
3. Zásada ústnosti: platí jen v některých řízeních, např. v řízení přestupkovém. V jiných případech může správní úřad od ústního jednání upustit a rozhodnout jen na základě písemných podkladů, které sám shromáždil nebo které předložili účastníci řízení.
4. Zásada audiatur et altera pars: nikdo nesmí být odsouzen bez slyšení, v němž má možnost odpovědět na vznesenou obžalobu: obviněnému má být při zjišťování viny poskytnuto právo konfrontovat svědky vypovídající proti němu a prověřit důkazy předložené žalující stranou.
5. Zásada přímosti: brání rozhodovat na základě hodnocení důkazů „z druhé ruky“, např. toho, jak byly vyhodnoceny jiným správním orgánem nebo v jiném řízení.
6. Zásada rovnosti stran: zajišťuje všem účastníkům stejná procesní práva a povinnosti.
7. Zásada neveřejnosti: Ústní jednání ve správním řízení není na rozdíl od jednání před soudem přístupné veřejnosti, ledaže by správní úřad rozhodl o jeho zpřístupnění.
8. Zásada materiální pravdy: Správní úřad se musí snažit zjistit vždy správně a úplně

skutkový stav, nestačí, aby se spokojil se shodnými tvrzeními účastníků.

9. **9.** Zásada projednací: má ve správním řízení místo jen omezeně u určitých druhů řízení, většinou ustupuje zásadě vyhledávací – správní úřad sám aktivně vyhledává důkazy potřebné k rozhodnutí
10. **10.** Zásada právní pomoci: ukládá správnímu úřadu poskytovat účastníkům, které nejsou v řízení zastoupeni advokátem, poučení o procesních právech, aby v důsledku jejich neznalosti neutrpěli újmu na svých právech.

Trestní právo

- je souhrn právních norem o trestání fyzických osob za závažná provinění proti nechráněným společenským a individuálním zájmům
- patří do oblasti veřejného práva
- podle sankcí a trestů rozlišujeme trestní právo hmotné (tzn. Trestné činy) a trestní právo procesní (jak má být veden proces)

1) Trestní právo hmotné:

- obsahuje normy o podmínkách a způsobech trestání
- nejdůležitější z jeho obsahu je vymezení, co jsou trestné činy a jaké tresty se za ně ukládají
- hlavním pramenem trestního práva hmotného je trestní zákoník č. 40/2009 Sb. (viz. přílohy)

Přestupek: – je zaviněné jednání, které porušuje nebo ohrožuje zájem společnosti a je za přestupek výslovně označeno v zákoně o přestupcích (z.č. 199/2010 Sb.) nebo v jiném zákoně, nejde-li o jiný správní delikt postižitelný podle zvláštních právních předpisů anebo o trestný čin.

Trestný čin

- jednání pro společnost nebezpečné, jehož znaky jsou uvedeny v trestním zákoně a jehož

stupeň nebezpečnosti pro společnost je vyšší než nepatrný.

Skutková podstata trestného činu je souhrnem povinných typových znaků:

- 1) **objekt** (zájem chráněný zákonem: např. život, zdraví, měna apod.)
- 2) **objektivní stránka** (jednání pachatele, vzniklý následek a příčinná souvislost mezi tímto jednáním a následkem)
- 3) **subjekt** (pachatel: osoba starší 15 let, přičetná, někdy se speciálními znaky)
- 4) **subjektivní stránka** (motiv, pohnutka, hlavně však zavinění: úmysl nebo nedbalost:
 - a) **úmysl přímý** (pachatel chce svým jednáním způsobit takový následek),
 - b) **úmysl nepřímý** (pachatel ví, že svým jednáním může způsobit takový následek, a pro případ, že ho způsobí, je s tím srozuměn),
 - c) **nedbalost vědomá** (pachatel ví, že svým jednáním může způsobit takový následek, ale bez přiměřeného důvodu spoléhá, že se tak nestane),
 - d) **nedbalost nevědomá** (pachatel neví, že svým jednáním může způsobit takový následek, ale vědět by to s ohledem na okolnosti a své osobní poměry měl).

Pokud zkoumané jednání nevykazuje všechny čtyři uvedené znaky skutkové podstaty trestného činu, nejedná se o trestný čin.

Tři stádia trestného činu:

- **příprava k trestnému činu**
- **pokus o trestný čin**
- **dokonaný trestný čin**

Formy účastenství na trestném činu:

Pachatel - může jím být pouze fyzická osoba, ten, kdo čin spáchal sám

Spolupachatelé - osoby, které spáchaly trestný čin společným jednáním.

Každý spolupachatel je za trestný čin odpovědný tak, jakoby jej spáchal sám (tzv. **solidární odpovědnost**).

Účastník se účastní protiprávního činu nepřímo, jednáním jež samo o sobě nezakládá skutkovou podstatu žádného trestného činu a proto je také trestní odpovědnost účastníka (organizátora, návodce nebo pomocníka) závislá na trestnosti hlavního pachatele

Vina:

- subjektivní vztah pachatele k činu : 2 formy: úmysl x nedbalost

Okolnosti vylučující protiprávnost

Trestní zákon stanoví okolnosti, které, jsou-li splněny, mají za následek, že jednání, které by jinak bylo trestným činem, trestným činem není, protože není protiprávní.

- 1) **nutná obrana** (přiměřené odvracení trvajícího nebo hrozícího útoku),
- 2) **krajní nouze** (odvracení hrozícího nebezpečí, nelze-li odvrátit jinak a následky nejsou horší než ty, které hrozily),
- 3) **oprávněné použití zbraně** (v souladu s ustanoveními příslušných právních předpisů).

Podmínky trestní odpovědnosti

- naplnění skutkové podstaty (skutková podstata trestného činu je jeho definice)
- do 15 let - nemožno soudně potrestat (max. ochranná výchova v ústavu)
- mezi 15 a 18 - poloviční trestní zodpovědnost (mladistvý)
- 18+ plná trestní odpovědnost

- trestné činy spáchaný před 15 rokem života ani nejsou zapisovány do trestního rejstříku
- promlčecí doba v trestním právu je v rozpětí od 3 do 20 let podle závažnosti tr.činu

Tresty a ochranná opatření

Tresty:

- a) odnětí svobody, (soud může podmíněně odložit výkon trestu odnětí svobody, v tomto případě zůstává pachatel na svobodě, ale soud pravidelně sleduje jeho chování, když poruší podmínky – trest změněn na nepodmíněný, vykoná se)
- b) domácí vězení,
- c) obecně prospěšné práce,
- d) propadnutí majetku,
- e) peněžitý trest,
- f) propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty,
- g) zákaz činnosti,
- h) zákaz pobytu,
- i) zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce,
- j) ztrátu čestných titulů nebo vyznamenání,
- k) ztrátu vojenské hodnosti,
- l) vyhoštění

- Při trestním stíhání mladistvých ve věku od 15 do 18 let se snižuje trestní sazba na ½
- Promlčecí doba v TP je v rozpětí od 3 do 20 let podle závažnosti trestných činů
- Kromě trestů lze ukládat ochranná opatření: ochranné léčení, ochranná výchova, zabránění věci

V trestním zákoně je dále stanovena možnost uložit **ochranné opatření**:

- 1) **ochranné léčení** (nepříčetný pachatel nebo pachatel se sníženou příčetností),
- 2) **ochranná výchova** (mladistvý pachatel),

3) **zabrání věci** (je-li věc ve vztahu k trestnému činu).

Přehled hlav a konkrétní příklady trestných činů :

Hlava I. Trestné činy proti životu a zdraví

(vražda; ublížení na zdraví; účast na sebevraždě apod.)

Hlava II. Trestné činy proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství

(omezování osobní svobody;; únos;)

Hlava III. Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti

(znásilnění)

Hlava IV. Trestné činy proti rodině a dětem

(dvojí manželství; zanedbání povinné výživy; týrání svěřené osoby; týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě)

Hlava V. Trestné činy proti majetku

(krádež; zpronevěra; neoprávněné užívání cizí věci)

Hlava VI. Trestné činy hospodářské

(neoprávněné podnikání; poškozování spotřebitele apod.)

Hlava VII. Trestné činy obecně nebezpečné

(obecné ohrožení; ohrožení a poškození životního prostředí; nedovolené ozbrojování; nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů)

Hlava VIII. Trestné činy proti životnímu prostředí

(vypouštění odpadů do řek, nelegální skládky)

Hlava IX. Trestné činy proti České republice, cizímu státu a mezinárodní

(vlastizrada; rozvracení republiky; teror; záškodnictví; sabotáž)

Hlava X. Trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných

(útok na státní orgán; útok na veřejného činitele, přijímání úplatku; podplácení apod.)

Hlava XI. Trestné činy proti branné povinnosti

(neplnění odvodní povinnosti; nenastoupení služby v ozbrojených silách apod.)

Hlava XII. Trestné činy vojenské

(neuposlechnutí rozkazu, vyhýbání se služebnímu úkonu a výkonu vojenské služby;

(zběhnutí; svémocné odloučení)

Hlava XIII. Trestné činy proti lidskosti, proti míru a válečné trestné činy

(genocida, mučení, válečná krutost)

2) Trestní právo procesní:

- Základním trestně-procesním vztahem je vztah mezi osobou, proti níž se vede trestní řízení, a státními orgány činnými v trestním řízení (Policíí ČR, státními zástupci a soudy)
Hlavním pramenem je: trestní řád (viz. přílohy)

Trestní řízení

– formalizovaný proces, při kterém orgány činné v trestním řízení zjišťují, zda se obviněný dopustil trestného činu, z něhož byl obviněn, a ukládají mu za to trest

- má několik částí, zpravidla je zahájeno podáním podnětu (trestního oznámení) orgánům činným v trestním řízení (policii, příp. státnímu zástupci), které mají za úkol zjistit o spáchaném skutku co nejvíce informací a zajistit důkazy. Tato část se nazývá přípravné trestní řízení. Po přípravném řízení následuje řízení před soudem, které je zahájeno podáním obžaloby státním zástupcem.

Orgány účastné trestního řízení

- vyšetřovatelé (policie) - odhaluje trestnou činnost, zjišťuje pachatele a vyšetřuje všechny okolnosti
- státní zastupitelství - vykonává dozor nad vyšetřováním a podává jménem státu obžalobu u soudu
- soud - rozhoduje o vině a nevině obžalovaného, ukládá tresty a ochranná opatření, rozhoduje senát samosoudce advokát - poskytuje obžalovaným právní pomoc v trestním řízení

okresní: samosoudce, nebo 1 soudce a dva přísedící

krajský: samosoudce výjimečně, 1 předseda a dva přísedící (soudci)

vrchní + nejvyšší správní + nejvyšší - soudní senát, nesmí bát samosoudce

- dále: obviněný (později obžalovaný, a po odsuzujícím rozsudku odsouzený) - osoba, proti níž se vede trestní řízení
- poškozený, příp. další zúčastněná osoba (stát)
- zásada materiální pravdy - co u soudu může být bráno v potaz (důkazní materiál)

svědkové, kurátoři (oprávnění zástupci nezletilce), odborníci (psychologové,psychiatři)

Základní zásady trestného řízení:

1. 1. Obecné zásady

- a) Zásada trestního stíhání jen ze zákonných důvodů
- b) Presumpce neviny
- c) Zásada oficiality
- d) Zásada českého jazyka
- e) Zásada spolupráce se zájmovými sdruženími občanů

1. 2. Zásady dokazování

- a) Zásada zjištění skutkového stavu věc
- b) Zásada volného hodnocení důkazů

3. Zásady řízení před soudem

- a) Zásada bezprostřednosti a zásada ústnosti
- b) Zásada veřejnosti

1. 3. Zásady opravného řízení

- 1. Dispoziční zásada
- 2. Zásada zákazu reformace in peius
- 3. Zásada benefícia cohesionis

Pět stádií trestního řízení:

- 1) **přípravné řízení** (V této fázi je úkolem zjistit, zda podezření ze spáchání trestného činu je důvodné, a dále opatřit podklady pro rozhodnutí, zda je možné podat obžalobu. Forma, která je přípravnému řízení předepsána trestním řádem, se nazývá **vyšetřování**. Přípravné řízení a tedy i trestní řízení, jehož je přípravné řízení první fází, je oficiálně **zahájeno sdělením obvinění**.)
- 2) **předběžné projednání obžaloby** (Soud přezkoumává, zda byla věc náležitě objasněna

a zda jsou dány důvody pro postavení obviněného před soud. Rozhoduje se, zda dojde k hlavnímu líčení.)

3) **hlavní líčení** (Jádro trestního řízení: rozhodování o podané obžalobě, o vině a o trestu. Provádí se dokazování. Výsledkem hlavního líčení je **rozsudek**. Rozsudek má povinné, trestním řádem stanovené náležitosti. Uložené tresty se zaznamenávají do Rejstříku trestů, který vede Nejvyšší státní zastupitelství v Praze).

4) **odvolací řízení** (Pokud je rozsudek soudu prvního stupně napaden odvoláním, rozhoduje o něm soud druhého stupně. Uplatňuje se tzv. revizní princip, tzn., že se přezkoumávají i ty aspekty, které nejsou odvoláním napadeny.)

5) **vykonávací řízení** (Výkon rozsudku, kterým byl např. uložen nepodmíněný trest odnětí svobody: umístění odsouzeného do výkonu trestu.)

Evropské právo

(společné právo Evropské unie)

Evropské společenství (ES) získalo od členských států pravomoc vytvářet vlastní právní systém, právní normy závazné nejen pro tyto státy, ale i pro jejich vnitrostátní subjekty. Často se užívá pojmu právo EU. ES však tvoří pouze jeden ze tří pilířů EU, v rovině pramenů práva běžně nazývané jako tzv. komunitární právo.

Vnitřní práva členských zemí nesmějí být v rozporu s evropským právem (právo EU je nadřazené)

Primární právo

- tvoří zřizovací mezinárodní smlouvy a akty je revidující včetně protokolů a prohlášení. Tyto smlouvy uzavřeny mezi členskými státy a byly ratifikovány podle vnitrostátních pravidel. Primární právo tvoří právní základ, na němž stojí existence Evropských společenství a Evropské unie.

- smlouvy o Evropské unii (viz přílohy):

1. Pařížská smlouva, účinná 1952-2002 (zřizuje Evropské společenství uhlí a oceli)
2. Římské smlouvy, účinné od 1958 (zřizují Evropské hospodářské společenství a Evropské společenství pro atomovou energii)
3. Maastrichtská smlouva, podepsaná 1992, účinná od 1993 (zřizuje Evropskou unii)
4. Slučovací smlouva, účinná od 1967
5. Schengenská smlouva
6. Jednotný evropský akt, účinný od 1987
7. Amsterodamská smlouva, účinná od 1999
8. Smlouva z Nice, účinná od 2003
9. Lisabonská (*reformní*) smlouva, účinná od 2009

Sekundární právo

- směřuje k zajištění výkonu pravomocí Evropské unie. Jedná se o nařízení, směrnice, rozhodnutí, doporučení a stanoviska. Základem, rámcem a hranicí pro právní akty EU jsou právní předpisy zahrnuté do tzv. primárního evropského práva.
 - směrnice – právní předpisy, zavazují čl. státy, aby jejich obsah převedly do svého práv. řádu (až poté platí pro fyz. a práv. osoby v daném státě), čl. státy by je měly provést do 1 či 2 let, cíl – sladit právo v jednol. čl. zemích
 - nařízení – přímo závazné právní předpisy, vztahují se na čl. státy a platí ihned po schválení (nevyžadují kroky čl. států), tzv. přímý účinek práva ES
 - rozhodnutí – závazné právní předpisy, vztahují se pouze na konkrétní subjekty (např. jen některé čl. státy)
 - stanoviska a doporučení – právně nezávazná, mají povahu „rady“, někdy předcházejí nařízením či směrnicím

Judikatura:

- vykonávání její soudní pravomoci, obsahuje rozsudky Evropského soudního dvora a Soudu první instance ve sporech, které jsou jim předloženy Komisí, soudy členských států, organizacemi nebo jednotlivci.

Legislativní orgány EU:

- Komise
 - Zastupovat a bránit zájmy EU jako celku
 - Výkonný orgán + iniciativní orgán = předkládá návrhy
- Evropský parlament
 - Pracoviště Brusel, Lucemburk, Štrasburk
 - Volby každých 5 let, 736 členů z 27 států (právo kandidovat má každý občan EU)
 - Schvaluje evropské právní předpisy, demokratický dohled, rozpočtová pravomoc
- Rada Evropské unie
 - Hlavní rozhodovací institucí EU, 1 ministr z každé členské země

Právní instituce EU – dohlíží na dodržování a správný výklad evropského práva

- Evropský soudní dvůr
 - založen v r. 1952 smlouvou o založení ESUO, sídlo v Lucemburku
 - 15 soudců, 8 generálních advokátů (na 6 let, po 3 částečná výměna)
 - nadstátní (vyšší instance), oproštěný od zájmů členských států
 - vykonává soudní pravomoci
- Soud prvního stupně
 - rozhoduje v určitých případech, zejména u žalob fyzických nebo právnických osob
- Evropský veřejný ochránce práv
 - vyšetřuje na základě stížnosti občana nesprávné úřední postupy v institucích a orgánech EU
 - volen parlamentem na 5 let
 - sídlo ve Štrasburku

MO 20 - přílohy:

1. Trestní zákoník – <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/trestni-zakonik/>
2. Trestní řád – http://business.center.cz/business/pravo/zakony/trestni_rad/
3. Smlouvy o Evropské unii – <http://eur-lex.europa.eu/cs/treaties/index.htm>